

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*Does Rashi
Advocate a
Tetrateuch?*

Ms. Elana Flaumenhaft

כג' אדר ב' תשס"ח • March 30, 2008

1. שמות פרק יב

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרְצֵי מִצְרַיִם לֵאמֹר: (ב) הֲחַדְשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רְאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֻדְשֵׁי הַשָּׁנָה: (ג) דָּבְרוּ אֵל כָּל עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֵשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה לְבֵית אָבִית שָׂה לְבֵיתוֹ:

2. רש"י בראשית פרק א פסוק א

בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב) "מהחודש הזה לכם", שהיא מצוה ראשונה שנצטוו [בה] ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים", שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו:

3. ילקוט שמעוני תורה פרשת בא [רמז קפז]

... החדש הזה לכם א"ר יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחדש הזה לכם ולמה התחיל מבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים...

4. בראשית רבה (וילנא) פרשה א

ב. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פתח (תהלים קיא) כח מעשיו הגיד לעמו וגו' מה טעם גילה הקב"ה לישראל מה שנברא ביום הראשון, ומה שנברא ביום השני, מפני עובדי כוכבים ומזלות שלא יהיו מונין את ישראל, ואומרים להם הלא אומה של בזויים אתם, וישראל משיבין אותן ואומרים להם, ואתם הלא בזויה היא בידכם, הלא כפתורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם, העולם ומלואו של הקב"ה, כשרצה נתנה לכם, וכשרצה נטלה מכם ונתנה לנו, הה"ד (שם/תהלים קיא/א) לתת להם נחלת גוים וגו', הגיד להם את כל הדורות.

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צט עמוד ב

...תנו רבנן: (במדבר ט"ו) "והנפש אשר תעשה ביד רמה" - זה מנשה בן חזקיה, שהיה יושב ודורש בהגדות של דופי. אמר: וכי לא היה לו למשה לכתוב אלא (בראשית ל"ו) "ואחות לוטן תמנע" ותמנע היתה פילגש לאליפז (בראשית ל') "וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה?" יצאה בת קול ואמרה לו: (תהלים נ') "תשב באחיך תדבר בן אמך תתן דפי אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך אוכיחך ואערכה לעיניך." ועליו מפורש בקבלה: (ישעיהו ה') "הוי משכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה." מאי כעבות העגלה? אמר רבי אסי: יצר הרע, בתחלה דומה לחוט של כוביא ולבסוף דומה לעבות העגלה. דאתן עלה, מיהת אחות לוטן תמנע מאי היא? - תמנע בת מלכים הואי, דכתיב (בראשית ל"ו) "אלוף לוטן אלוף תמנע." וכל אלוף - מלכותא בלא תאגא היא. בעיא לאיגורי, באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה, הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו. אמרה: מוטב תהא שפחה לאומה זו, ולא תהא גבירה לאומה אחרת. נפק מינה עמלק, דצערניהו לישראל...

6. רמב"ן בראשית פרק א פסוק א

בראשית ברא אלהים - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו, שאם יאמרו אומות העולם לסטים אתם שכבשתם לכם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, ונתנה לאשר ישר בעיניו, וברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. וזו אגדה בלשון שכתבה רבינו שלמה בפירושו: ויש לשאול בה, כי צורך גדול הוא להתחיל התורה בבראשית ברא אלהים, כי הוא שורש האמונה, ושאינו מאמין בזה וחושב שהעולם קדמון, הוא כופר בעיקר ואין לו תורה כלל. והתשובה, מפני שמעשה בראשית סוד עמוק אינו מובן מן המקראות, ולא יודע על בוריו אלא מפי הקבלה עד משה רבינו מפי הגבורה, ויודעיו חייבין להסתיר אותו, לכך אמר רבי יצחק שאין להתחיל התורה צורך בבראשית ברא, והספור במה שנברא ביום ראשון ומה נעשה ביום שני ושאר הימים, והאריכות ביצירת אדם וחווה, וחטאם וענשם, וספור גן עדן וגרוש אדם ממנו, כי כל זה לא יובן בינה שלימה מן הכתובים, וכל שכן ספור דור המבול והפלגה, שאין הצורך בהם גדול, ויספיק לאנשי התורה בלעדי הכתובים האלה, ויאמינו בכלל בנזכר להם בעשרת הדברות (שמות כ יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בהם וינח ביום השביעי, ותשאר הידיעה ליחידים שבהם הלכה למשה מסיני עם התורה שבעל פה: ונתן רבי יצחק טעם לזה, כי התחילה התורה בבראשית ברא אלהים וספור כל ענין היצירה עד בריאת אדם, ושהמשילו במעשה ידיו וכל שת תחת רגליו, וגן עדן שהוא מבחר המקומות הנבראים בעולם הזה נעשה מכון לשבתו, עד שגירש אותו חטאו משם, ואנשי דור המבול בחטאם גורשו מן העולם כולו, והצדיק בהם לבדו נמלט הוא ובניו, וזרעם חטאם גרם להם להפיצם במקומות ולזרותם בארצות, ותפשו להם המקומות למשפחותם בגוייהם כפי שנזדמן להם:

אם כן ראוי הוא, כאשר יוסיף הגוי לחטוא, שיאבד ממקומו ויבוא גוי אחר לרשת את ארצו, כי כן הוא משפט האלהים בארץ מעולם, וכל שכן עם המסופר בכתוב כי כנען מקולל ונמכר לעבד עולם (להלן ט כז), ואינו ראוי שיירש מבחר מקומות היישוב, אבל יירשוה עבדי ה' זרע אוהבו, כענין שכתוב (תהלים קה מד) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו. כלומר, שגירש משם מורדיו, והשכין בו עובדיו, שידעו כי בעבודתו ינחלוה, ואם יחטאו לו תקיא אותם הארץ, כאשר קאה את הגוי אשר לפניהם: ...

7. שמות פרק ב

(א) וַיִּדְבֶר אֱלֹהִים אֶת פֶּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאֹמֶר: (ב) אֲנִי כִי ה' אֶלֶּיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פְּנֵי:

8. ספר הכוזרי מאמר א אות כה

אמר החבר: על הדרך הזה השיבותיך כאשר שאלתני. וכן פתח משה לדבר עם פרעה כשאמר לו "אלהי העברים שלחני אליך", ר"ל אלהי אברהם יצחק ויעקב מפני שהיה אברהם מפורסם אצל האומות, וכי התחבר אליהם דבר האלהים והנהיג אותם ועשה להם נפלאות, ולא אמר "אלהי השמים והארץ שלחני אליך", "ולא בוראי ובוראך שלחני אליך". וכן פתח אלהים דבריו אל המון ישראל: "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", ולא אמר: "אני בורא העולם ובוראכם". וכן פתחתי לך מלך הכוזר כאשר שאלתני על אמונתי, השיבותיך מה שאני חייב בו וחייבין בו כל קהל ישראל, אשר התברר אצלם המעמד ההוא בראות עיניהם, ואחר כן הקבלה הנמשכת שהיא כמראה העין:

9. רמב"ן שמות פרק ב פסוק ב

אנכי ה' אלהיך - הדבור הזה מצות עשה, אמר אנכי ה', יורה ויצוה אותם שידעו ויאמינו כי יש ה', והוא אלהים להם, כלומר הווה, קדמון, מאתו היה הכל בחפץ ויכולת, והוא אלהים להם, שהיביים לעבוד אותו. ואמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים, כי הוצאתם משם תורה על המציאות ועל החפץ, כי בידיעה ובהשגחה ממנו יצאנו משם, וגם תורה על החדוש, כי עם קדמות העולם לא ישתנה דבר מטבעו, ותורה על היכולת, והיכולת תורה על הייחוד, כמו שאמר (לעיל ט יד) בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ. וזה טעם אשר הוצאתיך, כי הם היודעים ועדים בכל אלה: ...

10. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד ב

...והאמר רבי יצחק: אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו, שנאמר: (תהלים י') "יחילו דרכיו בכל עת"; ולא עוד אלא שזוכה בדין, שנאמר: (תהלים י') "מרום משפטיך מנגדו", ולא עוד אלא שרואה בצריו, שנאמר: (תהלים י') "כל צורריו יפיה בהם!"

11. רש"י בראשית פרק יב פסוק ו

והכנעני אז בארץ - היה הולך וכובש את ארץ ישראל מזרעו של שם, שבחלקו של שם נפלה כשחלק נח את הארץ לבניו, שנאמר (בראשית יד יח) ומלכי צדק מלך שלם, לפיכך (פסוק ז) ויאמר ה' אל אברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת, עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם:

12. רש"י בראשית פרק טו פסוק טז

כי לא שלם עון האמורי - להיות משתלח מארצו עד אותו זמן, שאין הקב"ה נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה, שנאמר (ישעיה כז ח) בסאסאה בשלחה תריבנה:

13. דברים פרק ב

(ב) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי לְאֹמֶר: (ג) רַב לְכֶם סֹב אֶת הַהָר הַזֶּה פָּנּוּ לְכֶם צַפְנָה: (ד) וְאֵת הָעָם צו לְאֹמֶר אֲתֶם עַבְדֵי בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי עֲשׂוּ הֵי שְׁבִימֵי בְּשִׁיעִיר וַיִּירָאוּ מִכֶּם וַנִּשְׁמַרְתֶּם מֵאֲדָ: (ה) אֵל תִּתְּגֵרוּ בָּם כִּי לֹא אֲתֶן לְכֶם מֵאֶרֶץ עַד מִדְּרָךְ פָּה רָגֵל כִּי יִרְשֶׁה לְעֲשׂוֹ נְתַתִּי אֶת הַר שְׁעִיר: (ו) אֵל כָּל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתֶם בְּפִסְף וְאֲכַלְתֶּם וְגַם מֵיִם תִּכְרוּ מֵאֲתֶם בְּפִסְף וְשִׁתִּיתֶם: (ז) כִּי ה' אֱלֹהֵיךָ בִּרְכֶךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ יִדַע לְכַתֵּךְ אֶת הַמְדָּבָר הַגָּדֹל הַזֶּה זֶה אֲרַבְעִים שָׁנָה ה' אֱלֹהֵיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָת דְּבָר:

14. דברים פרק ל

(א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ פֶל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נְתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהָשִׁיבָה לְךָ אֵל לְבָבְךָ בְּכָל הַיָּמִים אֲשֶׁר הִדְּתֶךָ ה' אֱלֹהֵיךָ שְׁמָה: (ב) וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל לֹא פֹכ לְאֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם וּבְגִיבְךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: (ג) וְשָׁב ה' אֱלֹהֵיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ ה' אֱלֹהֵיךָ שְׁמָה: (ד) אִם יִהְיֶה

נדחך בקצה השמים משם קבצך ה' אל תיך ומשם קסך: (ה) נבאיך ה' אל תיך אל הארץ אשר נרשו אב תיך וירשתה והיטבך והרבך מאב תיך:

15. רמב"ם הלכות תרומות פרק א הלכה ה

כל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדש קדושה ראשונה כיון שגלו בטלו קדושתן, שקדושה ראשונה לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד קדושה לשעתה ולא קדושה לעתיד לבוא, כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ קדושה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא, והניחו אותם המקומות שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי בבל כשהיו ולא פטרום מן התרומה והמעשרות כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית, ורבינו הקדוש התיר בית שאן מאותם המקומות שלא החזיקו בהם עולי בבל והוא נמנה על אשקלון ופטרה מן המעשרות. +/השגת הראב"ד/ ורבינו הקדוש התיר בית שאן וכו'. א"א לא התיר רבי אלא מעשר ירק ופירות האילן שהן מדרבנן אף בא"י. +

16. דברים רבה (וילנא) פרשה ב

ה .. ד"א א"ר לוי אמר לפניו רבש"ע עצמותיו של יוסף נכנסו לארץ ואני איני נכנס לארץ אמר לו הקב"ה מי שהודה בארצו נקבר בארצו ומי שלא הודה בארצו אינו נקבר בארצו, יוסף הודה בארצו מנין גבירתו אומרת (בראשית לט) "ראו הביא לנו איש עברי וגו'" ולא כפר אלא (בראשית מ) "גנב גנבתי מארץ העברים" נקבר בארצו מנין שנא' (יהושע כד) "ואת עצמות יוסף אשר העלו מארץ מצרים קברו בשכם" את שלא הודית בארצך אין אתה נקבר בארצך כיצד בנות יתרו אומרות (שמות ב) "איש מצרי הצילנו מיד הרועים" והוא שומע ושותק לפיכך לא נקבר בארצו.